

представих, че може би така е звучала музиката в Стария завет, която е накарала да се срутят Йерихонските стени. Музиката не изглеждаше весела независимо от това дали мелодиите бяха протяжни или бързи, тъжни или игриви. Те имаха много силно въздействие, пронизваха душата и съвсем определено не бяха весели. Те се сливаха с обкръжението, с твърдите остри скали. И дори само това бе удивително. Като ме видя потънал в мисли, моят спътник се усмихна и каза: “Тази година не е нещо особено. Имаме само 12 сватби и са дошли само 4 оркестъра. Други години идват понякога 8 или 9. Това лято само младоженците имат оркестри, докато други лета и булките викат също свирджии”.

Следва описание на ходенето за вода от невестата. То става сутринта в същинския ден на сватбата, а в утрото след първата брачна нощ тя носи за първи път вода за новия си дом. Ритуалното носене на вода се съпровожда с нощни процесии с факли, песни, танци и свирни. Чешкият музиколог споменава за девет процесии в лунната нощ, но описва веселието с трапези и зурнаджийска музика в дома на един от младоженците: “Фигурите на музикантите се виждаха пред огъня. Те се състезаваха с пламъците по своите отривисти движения. Някои биеха тъпаните, докато други скачаха нагоре надолу и свиреха на зурли. Това беше сатаническа идилия, един пъклен дом, в който единственото удобство беше предоставено от малка градинска беседка, приготвена за музикантите, където те можеха да хапнат нещо и да си починат. За мен остана загадка, кога музикантите използваха беседката, понеже въздухът се тресеше цял ден и цяла нощ от техните тъпани”. Високият градус на емоционалното съпреживяване на сватбата от Куба намира израз и в описанието на неговите слухови и зрителни впечатления: той е “оглушал от фанфарите на циганите”, споделя: “ушите ни бяха пълни със звуци така както очите ни бяха пълни със светлина”.

Зурнаджийската музика продължава да звучи в сватбената обредност и след църковния ритуал, когато свекървата посреща процесията на булката в дома на младоженеца. Любопитно е, че Куба диференцира репертоара на зурнаджиите според ситуациите от сватбения обред, които те озвучават. Една е музиката, с която се канят гостите при започването на пира: “Циганите подканяха за тържеството с пълна сила. Тъпаните ревяха и бумтяха, а зурлите свиреха *маане* (смесица от турски песни и маршове), и докато се приготвяхме да отидем на тържеството, имяхме чувството, че чувахме гърмежа на оръжие”. Друга е музиката в разгара на пира, когато се свири на трапеза: “Бяхме вече сити, когато започна истинският пир ... След ракията поднесоха червено вино с което започна веселието и песнето. Поканиха циганите вътре. С голямо старание те изсвириха своята *езгия*, смесица от различни мелодии, поведени от зурлите и от тихите удари на тъпана. Тъпанът беше поставен на пода и циганинът тихичко удряше на него с пръчките. След това той праметна кожената каишка през гърба си и започна да бие барабана, който беше на корема му, с такава сила, че таванът се разтресе и ние оглушахме. Беше дошъл краят на разговорите – никой вече не можеше да чуе нито дума” [Куба, 1992:214-225].

За мястото на зурнаджийската музика като съпровождаща общи *хора* на общоселски празници се споменава в селищно проучване от Христо Шалдев на областта Боймия и град Гумендже, публикувано в България през 1930 г. Като описва града, разположен в полите на Паяк планина, авторът отбелязва, че заради склонността си да празнуват със свирачи и *хора* много празници, местните хора били наречени от съседите си на присмех “панаирджии”. Тези празници са съпроводени с танци и борби,